

Posudek oponenta na diplomovou práci

Limity občanské neposlušnosti

Autor: Iva Svobodová

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Vedoucí práce: Mgr. Marie Hrdá, Ph.D.

Oponent: Doc. Mgr. Jaroslav Daneš, Ph.D.

Iva Svobodová si zvolila náročné, ale zásadní téma pro občanskou výchovu – limity občanské neposlušnosti. Občanská neposlušnost jako výraz úsilí o souznění legality a legitimacy v liberálně-demokratických společnostech je kvintesencí výchovy k občanství. Na práci je patrné, že autorka se snaží téma zvládnout z mnoha úhlů (ústavní právo, právo, intelektuální dějiny, historiografie občanské neposlušnosti). Z mého pohledu je ale tato snaha na škodu a práce má spíše popisný než analytický charakter. Kapitola o Rose Parksové, jejíž životní příběh a snaha jsou obdivuhodné, je čistě popisná, neobsahuje žádný analytický moment. Tvoří však třetinu textu práce (20 stran). Samozřejmě při čtení tohoto příběhu o segregáčnických zákonech a politice se člověku vynořují nepříjemné paralely mezi nacistickým Německem v době přijetí tzv. norimberských zákonů a politikou státu Alabama a města Montgomery (včetně mizivého rozdílu mezi organizací Ku-klux-klan a oddíly SA). Podobně následující kapitola o občanských protestech proti spalování uhlí v elektrárně Chvaletice, netransparentním chování Pardubického kraje a politice, která jde zcela proti obecnému rámci politiky EU a Pařížským klimatickým dohodám je rovněž především popisná a analytických momentů obsahuje jako šafránu. Problematickým se při tom tolik nejeví protest Greenpeace a škody jím způsobené, které se snadno urovnaly a eliminovaly, ale především naprosto očividně nepřiměřený postup státního zastupitelství.

Pobídek k analytické orientaci je ale celá řada. Autorka například říká, že občanská neposlušnost je zaměřena na pozitivní změnu v systému. Je pozitivní změna něco měřitelného? Jak se měří? Myslí se tím snižování míry nespravedlnosti, diskriminace apod.? Pokud snižování, jak se tyto jevy měří? Zajímá vůbec různé ideologické tradice a ve vazbě na ně politické strany snižování diskriminace, nespravedlnosti apod.? Které ideologické tradice ano a které ne? Dále autorka zmiňuje, že česká veřejnost není příliš nakloněna environmentálnímu aktivismu a možná ani občanskému aktivismu obecně. To už jsou zajímavé teze, které se dají sledovat ve vazbě na sociologická data a rovněž na analýzu české politiky a hodnotových postojů obyvatelstva, a to obzvláště ve vazbě na zhoubný dopad tzv. Opoziční smlouvy a působení Václava Klause a Miloše Zemana (mimořádně dvou význačných odpůrců občanské angažovanosti a občanské neposlušnosti).

V odstavci o Johnu Finnisovi, Johnu Rawlsovi a Ronaldu Dworkinovi se vynořuje téma utilitarismus versus jiná etická paradigmata (deontologie/kantianismus). Přestože autorka deklaruje, že se bude zabývat též filosofickou rovinou problému, tak všechny podobné filosofické momenty si nechává proklouznout mezi prsty. Krátkou zmínku o Thoreauovi jako

proutci filosofické reflexe občanské neposlušnosti nepočítám. Je však třeba zdůraznit, že téma je známé od antiky. Modelovým příkladem je Sofoklova Antigona, ve které se mimo jiné pojednává téma, které bychom moderně označili za problém vztahu legality a legitimacy.

Občanská neposlušnost je podmnožinou filosofického problému *breaking the rules*, jímž se soustavně zabývá prof. Ulf Hlobil (Concordia University Montreal), který též působil jako hostující profesor na KFSV. Pokud si autorka bude chtít rozšířit obzory tímto směrem, pak by jeho dílo neměla minout.

Poslední věc, která mě zarazila, je chybějící kapitola o vztahu ideologie a občanského protestu. Autorka se zabývá především liberálně-environmentální tradicí, avšak marxismus, anarcho-syndikalismus či konzervatismus vnímají otázky legitimacy násilí a občanského neposlušnosti značně odlišně. Práci by tedy určitě neuškodila krátká kapitola o vztahu ideologie a instituci občanské neposlušnosti.

Pokud jde o formální připomínky, pak mě na první pohled zarazilo, že autorka zbytečně uvádí za jmény citovaných teoretiků data narození, což její text poškozují a je zcela nevhodné v odborné práci; jinak je tomu samozřejmě v učebních materiálech a přípravách.

Nerad bych však, aby několik kritických poznámek zakrylo skutečnost, že práci hodnotím pozitivně a autorčino úsilí považuji za poctivé a upřímné. Výrazem mého celkového pozitivního hodnocení budiž doporučení práce k obhajobě a písmeno B jako ohodnocení textu!

V Hradci Králové 23. 4. 2020

Doc. Mgr. Jaroslav Daneš, Ph.D.